

Historien gentager sig

- Jeg kan se en gentagelse af min egen barndom i det moderne samfund, konstaterer Poul Nyrup Rasmussen, hvis opvækst var præget af dyb fattigdom. Hus Forbi mødte europapolitikeren til en snak om fattigdom – og om at blive talt op til.

■ Af Af Peter Kyhl Olesen og Kasper Kruse Westergaard, freelancejournalister
Foto: Marie Hedegaard/Scanpix

- Der hvor vi boede, gik folk over på den anden side af gaden, når de kom forbi. Vi var dem de andre ikke måtte lege med.

Poul Nyrup voksede op i Østergade-kvarteret, Esbjergs fattigste bydel. Huset, han tilbragte de otte første år af sit liv i, er for længst blevet revet ned, men indtrykket af stedet på bunden af samfundet er stadig at spore i øjnene på manden, der har set udsigten fra toppen af verden.

Tilbage i 1940'erne var det dog ikke så meget omgivelsernes reaktioner, der slog fast for drengen Poul, at han var af fattigere stand end størstedelen af Esbjergs indbyggere.

- I starten gik det op for mig, at jeg var fattig, ikke på den måde at der blev sat ord på det, men fordi jeg lagde mærke til, at jeg havde noget andet tøj på end de andre.

Dengang blev det

ikke til mere end blot en konstatering af, at der fandtes mennesker, som levede livet anderledes end folk i Nyrups kvarter.

- De bedrestillede Esbjergensere repræsenterede en fjern drøm, noget meget uvirkeligt. At se dem var som at gå i biografen. Det var ligesom Hollywood.

Og den rige livsstil forblev fjern, fordi Nyrup i sine barndomsår sjældent blev konfronteret med andet end sit eget miljø.

- I skolen var der ikke stor forskel på børnene. For det var børn fra det samme kvarter, husker han.

At være fattig var således en del af dagligdagen,

og derfor følte otteårige Poul det ikke som et mål i sig selv at bryde ud af den. I 11-12 års alderen begyndte målene dog at ændre sig. De fjerne drømme begyndte langsomt at virke knap så fjerne for Nyrup.

Flov over tilværelsen

På dette tidspunkt gav Poul Nyrup sig til at sætte ord på, at noget i hans tilværelse var markant anderledes. Nyrup stillede sig selv spørgsmålet: "Hvorfor har jeg ikke de samme muligheder som de andre?"

Erkendelsen affødte resolut en flovhed over hans begrænsninger, og den blev bestemt ikke mindre, da han sammen med andre børn fra fattige kår en sommer blev sendt på ferie-koloni i Norge. Her stiftede den unge Poul for alvor bekendtskab med tilværelsens kontraster. Den familie, han boede hos, havde eget hus og familiens jævnaldrende søn gik i topmoderne tøj. I dag genkalder den 62-årige Nyrup sig, hvordan nætterne i Norge blev brugt til at bekymre sig

om, hvordan han dog kunne tilbyde den rige dreng det samme, hvis han nogensinde kom til Esbjerg:
- Jeg var ked af det. Jeg havde jo ikke mit eget værelse

derhjemme. Vi havde ingen stue, der var ikke nogen fin dug eller porcelæn som de havde her. Igen og igen lå det i mit bagehoved, at jeg ikke kunne tilbyde noget. Jo, jeg kunne noget, den norske dreng ikke kunne. Jeg kunne bygge de flotteste svæveflyvere - det gav respekt. Det kunne ikke købes for penge.

Men det var ikke kun Poul Nyrup, der var flov. Også han mor var meget sky over at bevæge sig ud af familiens miljø. For som Nyrup konstaterer:
- Det er jo der, at man virkelig kan se forskellen på folk.

Flovheden over at være fattig kom ofte op til overfladen hjemme hos Nyrup.

- Min familie har siden fortalt mig, at når de besøgte os, stod min mor i dørbøningen. De blev ikke inviteret ind. Jeg er ikke i tvivl om, at det skyldtes, at hun skammede sig over, at der ikke var noget derinde.

Overskud af kærlighed

Poul Nyrups undren over sin tilværelsens mangler blev en katalysator for en god portion trods og indignation. Knægten fra Esbjergs slum nægtede stiltiende at acceptere sit lod.

- Jeg ville ikke stå tilbage, når normerne kom ind på mig. Det kan du som 12-13-årig knægt ellers hurtigt blive fanget ind i. Men de skulle ikke få skovlen under mig.

I praksis betød det, at Nyrup tog alle de jobs, det var muligt for ham at gabe over. Han knoklede for at få penge nok til at købe det samme tøj som de bedrestillede unge.

- På det tidspunkt var jeg meget inde på, at hvis jeg skulle begå mig, skulle jeg have alle de symboler som de andre havde.

Poul Nyrup er godt klar over, at han trods en opvækst i fattigdom har været heldigere stillet end flere af fællerne fra sit gamle kvarter. At han havde modet til at sige fra, og at det senere hen i livet er gået ham så godt, tilskriver han hovedsageligt sine forældre.

- Jeg har levet i et hjem med ekstrem fattigdom, men lige meget hvor fattige min far og mor var, så havde de et kærlighedsoverskud til mig. Jeg var deres samlingspunkt, og når far og mor fik arbejde, var deres søn den første, der skulle have nyt tøj. Jeg var deres håb. Dette kærlighedsover-

Poul Nyrup håber, at det vil være muligt at skabe en ny form for social bevidsthed. Han savner nogen, der stiller sig op og taler til det gode i menneske.

skud bevirkede at jeg brød igennem, lyder det nøgternt fra Nyrup, som tilføjer:

- Hvis du tit får at vide, at du er den bedste, som jeg gjorde, sætter det sig i dig, og hvis du så møder modsætningen, begynder kampviljen, instinktet og overlevelsesstemmen at få fat på dig.

Dengang som nu

Østergades fattige facade blev skiftet ud allerede i 1950'erne, men indgrebet af kvarteret som det stod i Nyrups barndom kaster stadig sine langstrakte skygger ud i landskabet.

- Vi har stadig et fattigdomsproblem i det moderne samfund, det er der slet ingen tvivl om, konstaterer Nyrup og fortsætter:

- Hvis du er fattig, har du ikke selv valgt din bolig, du er blevet placeret der, og det er altid i et bestemt kvarter, ligesom dengang jeg var barn.

Nyrup erkender, at rammen om fattigdommens væsen har ændret sig, men han pointerer, at strukturen stadig er den samme, som dengang hans mors flovhed byggede en mur mellem det fattige hjem og omverdenen.

- Der er stadigvæk nogle væsentlige ting, der går igen: Det med at børn af fattige skiller sig ud, det med at du kommer ind i en dårlig cirkel, hvis du ikke havner i et heldigt sammenfald, og ikke mindst det med den særlige selvforstærkning, der ligger i ikke at have nogen penge. I stedet for at fokusere på hvad du kan som menneske, begynder du at fokusere på hvad du ikke kan. Selvgøtelsen bliver konstant presset. Dengang som nu giver det sig udslag i en tendens til at isolere sig selv og sine nærmeste. Når du føler dig for flov til at tage del i samfundet, men konsekvent afviser folk i dørbøningen, bliver dit netværk meget smalt.

Tal til hjertet

Som bekendt lykkedes det senere Poul Nyrup at skifte et sammenbidt, lukket miljø ud med en åben verdensscene. Og der er en dyb taknemmelighed at spore, når han ser tilbage på sit eget brud med fattigdommen.

- Jeg var heldig. Heldig at have forældre der havde et overskud. Når nogen ikke formår at klare sig, har det jo i høj grad noget at gøre med, at deres forældre ikke har det samme overskud i hverdagen. Vi kan se det med de enlige mødre i dag. Hvor skal de få det overskud fra til at give deres børn den kærlighed der skal til? I den moderne tids fattigdom er det virkelig børnene, der bliver marginaliseret. Når du først er blevet marginaliseret, er der, ifølge Nyrup, for få samfundsmæssige tilbud der er gennemtænkte og virker, siger han og tilføjer:

- Du kan ikke nøjes med at have en sagsbehandler i Københavns Kommune, som du kan få et kvarter med. Det kræver noget helt andet: En omfattende, intens indsats. Generelt har samfundet afsat for få menneskelige ressourcer til at skabe rum, hvor de udsatte og marginaliserede kan finde ind til det, der gør, at de kan åbne op for den fastlåsthed, de føler.

Netop det at "blive talt op til," som han selv blev det af sine forældre, ser Poul Nyrup som begyndelsen til en løsningsmodel - en måde at gribe fattigdommen an på:

- Det handler om her i 2006, at få skabt en ny social bevidsthed i det danske samfund. Jeg savner, at der er nogen, der stiller sig op og taler til det gode i folk. Jeg er sikker på, at du godt kan tale op til den sociale indignation hos alle dem, der har travlt med at gøre deres friværder op hvert år.

Man skal dog lade være med at pege med den moralske pegefinger, slår Poul Nyrup fast. I stedet skal man tale til hjertet. I dagens Danmark er der for få stemmer, der går forrest, men han forsikrer om, at vi kan ændre tingenes tilstand.

- Det vil kræve, at man siger nogle ting til danskerne. Jeg er grundlæggende overbevist om, at selv de mest begærlige familier kan finde betydning i at gøre noget, som rækker ud over dem selv. Friværddier er meget godt, men i det lange løb, hvad gør de andet, end at man bliver fri for sig selv, og så er man virkelig på den, ikke?"